

Практическая значимость. Предложен комплексный интегральный показатель оценки экономической эффективности производства железорудных горно-обогатительных предприятий.

Ключевые слова: экономическая эффективность, производственная деятельность, железорудное горно-обогатительное предприятие, виды экономической эффективности

Production activity of iron ore mining plants was considered as the main object of economic research in context of its influence on the environment and key role in enterprise actions.

Purpose. To study the “economic efficiency” of production activity as an economics category in the context of production activity of mining plants of Ukraine.

Methodology. The research is based on the methods of analysis, synthesis and formalizing. The method of

expert assessments was used for determination of the nature of economic efficiency of the mining plant production activity.

Findings. We have developed the classification of iron ore mining plants production activity by economic efficiency.

Originality. The author’s idea of ‘economic efficiency’ in the context of industrial activity of iron ore mining plants and its classification and assessment methodology have been developed.

Practical value. The comprehensive integral indicator for evaluation of production economic efficiency of iron ore mining plants has been suggested.

Keywords: economic efficiency, production activity, iron ore production plant, economic efficiency type

Рекомендовано до публікації докт. екон. наук Г.І. Купаловою. Дата надходження рукопису 12.02.13.

УДК 330.341

**Н.В. Касьянова, д-р екон. наук, доц.,
О.О. Тарасова, канд. екон. наук**

Донецький національний технічний університет, м. Донецьк, Україна, e-mail: nat_kas@ukr.net

МОДЕЛЬ ОЦІНКИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В РЕГІОНІ

**N.V. Kasianova, Dr. Sci. (Econ.), Associate Professor,
O.O. Tarasova, Cand. Sci. (Econ.)**

Donetsk National Technical University, Donetsk, Ukraine, e-mail: nat_kas@ukr.net

REGIONAL BUSINESS DEVELOPMENT ASSESSMENT MODEL

Мета. Розробка сценарно-динамічної моделі управління регіональною політикою на основі оцінки рівня розвитку підприємницької діяльності в регіоні, що дозволяє підвищити обґрунтованість відповідних управлінських рішень з урахуванням бюджетної, економічної та соціальної ефективності підприємництва.

Методика. Методологічною основою дослідження є класичні положення та фундаментальні праці зарубіжних і вітчизняних учених, статистичні дані, результати авторських досліджень проблем моделювання регіональної економічної політики. Використані методи імітаційного моделювання, порівняльного аналізу, наукової абстракції, узагальнення наукового досвіду сучасних теоретичних досліджень, системно-комплексний підхід.

Результати. Обґрунтовано, що ефективність розвитку підприємництва в рамках регіону визначається як результат досягнення бюджетної, економічної та соціальної ефективності. Запропонована сценарно-динамічна модель оцінки розвитку підприємництва, проведені чисельні експерименти, у результаті яких отримані різні сценарії розвитку сфери малого бізнесу в Донецькій області. Аналіз результативності значень показників за сценаріями дозволив визначити найбільш оптимальний варіант реалізації політики розвитку регіональної економіки з урахуванням встановлених завдань і пріоритетів.

Наукова новизна. Отримав подальший розвиток науковий підхід до обґрунтування ефективності розвитку підприємницької діяльності в рамках регіону за рахунок використання імітаційної сценарно-динамічної моделі, що дозволяє змоделювати альтернативні варіанти розвитку підприємництва в залежності від поставлених цілей шляхом коригування бюджетної, економічної та соціальної ефективності.

Практична значимість. Розроблена сценарно-динамічна модель є методичною основою формування регіональної економічної політики, спрямованої на розвиток підприємництва. Імітаційний механізм визначення нормативних параметрів бюджетної, економічної та соціальної ефективності дозволяє розробляти різні сценарії розвитку регіону та приймати економічно обґрунтовані управлінські рішення.

Ключові слова: регіональна політика, розвиток підприємництва, ефективність розвитку, сценарно-динамічна модель, імітаційне моделювання

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Успіх соціально-економічних перетво-

рень, забезпечення добробуту та соціальна стабільність країни зумовлюється розвитком підприємництва, і, перш за все, підприємництва на регіональному рівні. Ефективність підприємницької діяльності забезпечує економічний та соціальний розвиток регіону та країни в цілому. Так, за даними Держкомстату України, у

2011 р. частка малого та середнього підприємництва в Україні в загальній структурі всіх підприємств становила 99,4%, вони реалізували 48,7% продукції та створили 56,7% робочих місць у країні. Але в останні роки має місце негативна тенденція до зменшення внеску малого та середнього підприємництва в економіку країни.

У формуванні ефективної регіональної політики управління розвитком малого та середнього підприємництва зацікавлені всі сектори громадянського суспільства, перш за все, місцева громада. Формування регіональної політики управління підприємництвом передбачає глибокий та змістовний аналіз поточного стану системи, дослідження ретроспективи та розробку прогнозів і сценаріїв майбутніх змін, виявлення проблем та перешкод.

Особливо гостро проблема ефективної регіональної політики стоїть у старопромислових регіонах, що виникли на базі вугільних басейнів і де переважають базові галузі промисловості. До таких відноситься й Донецька область, що у 2013 році повинна отримати 175 млн грн бюджетних коштів на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку регіону [1]. Таким чином, метою місцевих органів влади є формування науково обґрунтованої державної політики розвитку промисловості регіону. Усе це потребує збільшення уваги як з боку державної влади, так і з боку науковців питанням розвитку підприємництва, активізації процесів державного регулювання економічного розвитку країни.

Велика кількість підходів до оцінки впливу підприємництва на економіку країни свідчить про необхідність дослідження цього сектора економіки під новим кутом зору з огляду на зміну політичної та економічної ситуації у країні та світі, у зв'язку з появою нових форм організації бізнесу та враховуючи значний його вплив на процеси інтеграції держави до європейської спільноти. Саме тому дослідження кількісних показників розвитку підприємництва в регіонах України є актуальним науково-практичним завданням.

Аналіз досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше питань. Питанням державного регулювання процесів економічного розвитку опікувалися такі видатні науковці, як О.І. Амоша, В.М. Геєць, Г.К. Губерная, С.І. Дорогунцов, М.Г. Чумаченко та багато інших. Слід відзначити значну роль у формуванні сучасного погляду на створення малого та середнього підприємництва таких відомих економістів, як З. Варналія, В. Герасимчук, О. Крайник, О. Кужель та інших. Але, незважаючи на це, досить гостро стоїть проблема пошуку оптимальної моделі економічного розвитку, що враховує особливості соціально-економічних процесів, які відбуваються в економіці держави, необхідність системного підходу до формування засад державного регулювання розвитку підприємництва.

Постановка задачі. Державні економічні реформи передбачають збільшення самостійності та самоокупності економіки регіонів країни. Напрями регіональної політики управління підприємницькою діяльністю зумовлені поточним і прогнозним станом динаміки основних показників розвитку підприємництва та його

внутрішніх структурних змін. **Метою дослідження** є розробка сценарно-динамічної моделі управління регіональною політикою на основі оцінки рівня розвитку підприємницької діяльності в регіоні, що дозволяє підвищити обґрунтованість відповідних управлінських рішень з урахуванням бюджетної, економічної та соціальної ефективності підприємництва.

Виклад основного матеріалу. Соціально-економічний розвиток країни – це одночасний соціальний та економічний прогрес країни, що здійснюється за допомогою державної підтримки. Винесення на перше місце соціального розвитку означає, що пріоритетне значення з боку державної соціально-економічної політики повинно приділятися людині з її соціальними потребами. Механізм державного регулювання соціально-економічного розвитку України реалізується на практиці лише тоді, коли враховуються територіальні чинники внутрішньо-системного розвитку.

Зі світового досвіду відомо, що підприємництво відіграє ключову роль у забезпеченні соціальної орієнтації ринкової економіки, у досягненні балансу між ринковою ефективністю та рішенням соціальних проблем. Але висока соціальна значимість малого та середнього підприємництва має місце лише за умови, що підприємства мають відповідну економічну ефективність та позитивно впливають на основні соціально-економічні показники розвитку регіону. Прискорення темпів соціально-економічного розвитку пов'язано з ефективністю функціонування малого та середнього підприємництва в рамках регіональної політики, основною метою якої є подолання регіональної асиметрії та забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку країни. Таким чином, складовим елементом механізму управління соціально-економічним розвитком економіки країни є управління ефективністю малого та середнього підприємництва саме на регіональному рівні.

В основі здійснення заходів і визначення напрямів поточного й перспективного розвитку регіонального підприємництва повинна знаходитися комплексна оцінка ефективності діяльності суб'єктів господарювання, тобто економічних, соціальних та бюджетних параметрів ефективності в рамках народного господарства.

Ефективність підприємництва, як і ефективність будь-якої економічної діяльності, залежить від співвідношення результатів діяльності (ефекту) та витрат, або використаних ресурсів. Категорія ефективності підприємництва повинна поєднувати поняття:

- ефективності – як міри раціоналізму використання обмежених ресурсів;
- результативності – як міри досягнення цілей (економічних, фінансових, соціальних, екологічних, політичних тощо), визначених зацікавленими особами;
- адаптивності (гнучкості) – як міри потенційних можливостей у пристосуванні до вимог зовнішнього, по відношенню до організації, середовища.

Поєднання в одній економічній категорії трьох понять, кожне з яких є об'єктивним відображенням певного аспекту засад оптимального господарювання, – забезпечення максимальної відповідності вимогам

зацікавлених осіб при виборі цілей діяльності, зосередження зусиль на забезпеченні досягнення цих цілей та раціональне використання ресурсів, дозволить правильно відтворити економічну природу управління ефективністю та побудувати динамічну модель управління.

Оцінити економічну ефективність розвитку малого та середнього бізнесу можна, використовуючи певний критерій та систему економічних показників. „Критерій являє собою методологічний принцип, на основі якого розробляються методологічні підходи та формулюються показники вимірювання ефективності. Показники – це вимірники, якими користуються для розрахунку результатів, затрат і ефективності виробництва“ [2].

Оцінка економічної ефективності на основі показників, що характеризують результативність різних аспектів підприємницької діяльності, дозволяє не тільки з'ясувати, якою ціною отриманий даний результат, але й виявити шляхи його підвищення.

Серед підходів до визначення ефективності підприємництва прийнято виділяти індикативний, критеріальний та комплексний [3].

Найбільш поширеним сьогодні є індикативний підхід, заснований на зіставленні реальних показників рівня розвитку регіону з цільовими індикаторами, що

задаються на початок планування, відповідно, до головної мети розвитку території. Іншим підходом до оцінки ефективності підприємницької діяльності є критеріальний. В якості основних показників оцінки ефективності підприємництва можуть бути використані такі групи критеріїв: як показники кінцевого ефекту, показники витрачених ресурсів, рівень ефективного використання ресурсного потенціалу регіону при досягненні певного рівня соціально-економічного розвитку регіону тощо. Але й індикативний, і критеріальний підходи мають цілу низку обмежень.

У той же час комплексний підхід ґрунтується на використанні показників, які характеризують економічну ефективність підприємництва в різних аспектах, що дає можливість проаналізувати вплив на економічну ефективність окремих факторів та виявити проблемні напрями, можливості пошуку резервів підвищення економічної ефективності розвитку регіону.

Ефективність регіональної підприємницької діяльності пропонується розглядати як сукупність економічної (для підприємства), соціальної (для населення) та бюджетної (для держави) ефективності підприємництва, управління ефективністю має базуватися на результатах комплексного аналізу ефективності розвитку підприємницьких структур (рис. 1).

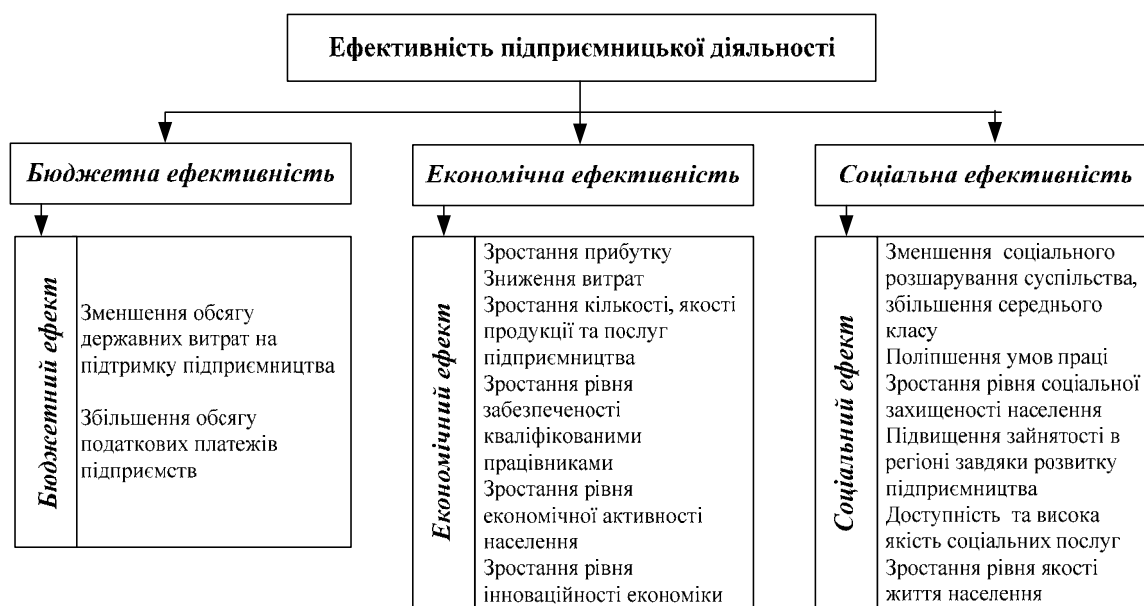

Рис.1. Складові ефективності підприємницької діяльності в регіоні

Як справедливо підкреслюють С.Ф. Покропивний та В.М. Колот, побудова показників ефективності підприємництва має базуватися „на певних методологічних принципах, таких як: результати та витрати, що використовуються з метою формування відповідних показників ефективності підприємницької діяльності, треба порівнювати їх співвідношення або різницю; результат діяльності, вимірюваний кількісно, має бути повним, тобто враховувати всі елементи, котрі вже не можуть повторюватись у подальших розрахунках; поточні витрати не можуть мати у своєму

складі будь-яких елементів результату; усі показники ефективності підприємництва доцільно розподіляти на два типи: ресурсні та витратні“ [4].

Так. І.В. Аніщенко та Л.І. Чубарева [5,6] пропонують оцінку ефективності регіонального підприємництва проводити за такими показниками:

- обсяг виготовленої продукції, виконаних робіт, наданих послуг підприємствами регіону;
- сума витрат суб'єктів господарювання;
- вартість основних фондів підприємства;
- вартість оборотних коштів підприємства;

- капітальні вкладення підприємництва;
- фінансові інвестиції;
- інтелектуальні інвестиції.

Обрані показники в сукупності досить повно характеризують економічну ефективність регіонального підприємництва, вони взаємопов'язані, взаємозалежні та взаємообумовлені.

Але дана система показників не враховує соціальну та бюджетну ефективність регіональної підприємницької діяльності, негативний характер якої може суттєво вплинути на рівень розвитку регіону. Тому, згідно з метою даного дослідження, необхідно врахувати складові соціальної та бюджетної ефективності.

Оцінку соціальної ефективності регіональної підприємницької діяльності доцільно проводити за такими показниками:

- частка зайнятих у підприємстві від загальної кількості зайнятих на регіональному рівні;

- загальна чисельність зайнятих у підприємницькій діяльності;
- заробітна плата працівників, зайнятих у підприємстві за певний період;
- рівень безробіття в регіоні.

Оцінка бюджетної ефективності регіональної підприємницької діяльності повинна враховувати:

- базовий обсяг державних витрат на фінансування підприємницької діяльності;
- обсяг податкових платежів господарських структур малого та середнього підприємництва регіону.

Для побудови моделі необхідно визначити механізм взаємодії формалізованих чинників. Для цього визначений вплив основних чинників на окремі величини моделі та складена схема взаємодії чинників у рамках імітаційної моделі (рис. 2). З метою отримання чисельного рішення для розробленої імітаційної прогнозної моделі використовувався прикладний пакет і середовище імітаційного моделювання Powersim.

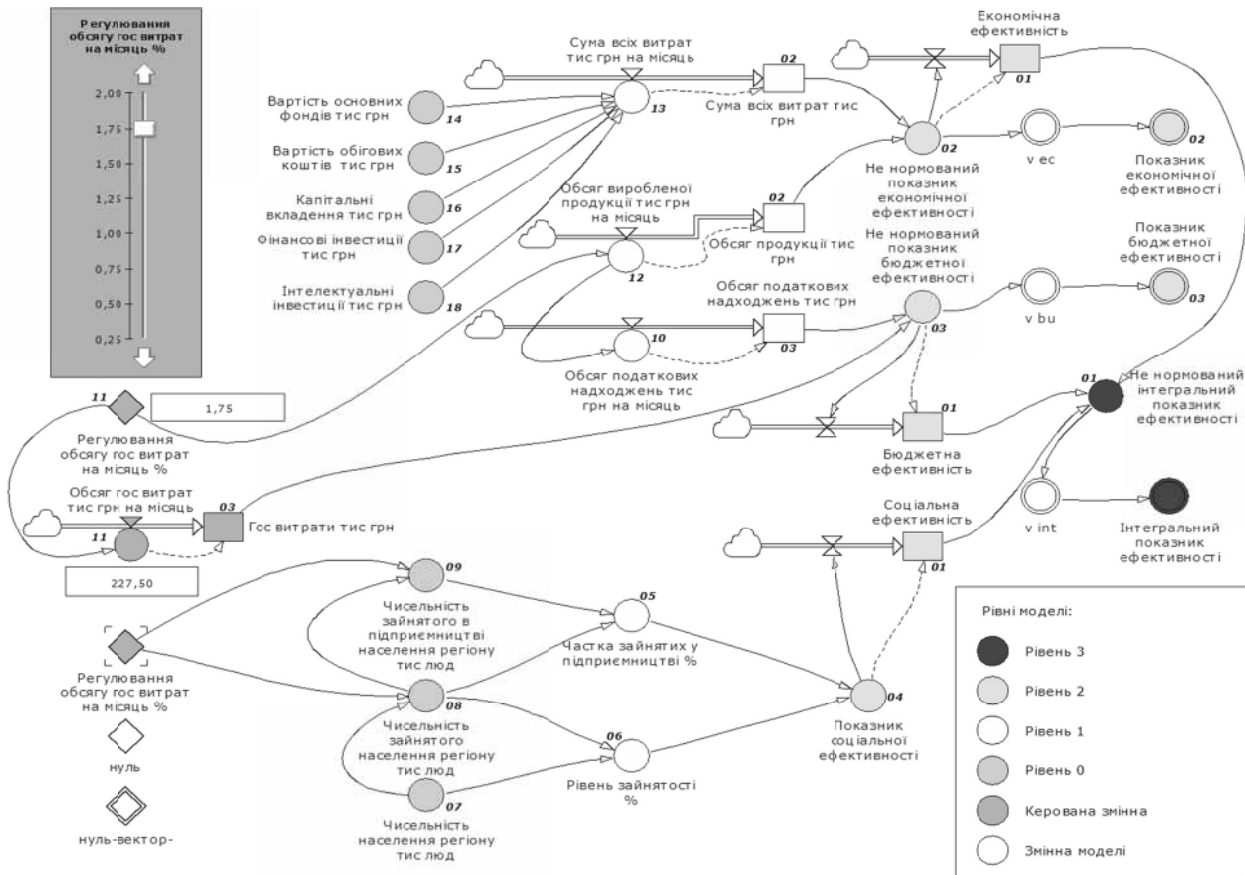

Рис. 2. Діаграма моделі оцінки розвитку підприємництва на рівні регіону (у середовищі імітаційного моделювання Powersim)

Математична інтерпретація імітаційної (сценарно-динамічної) моделі оцінки розвитку підприємництва на рівні регіону може бути подана у вигляді системи рівнянь.

1.Інтегральний показник ефективності регіональної підприємницької діяльності

$$I = k_{II} \times P_I, \tag{1}$$

де I – інтегральний показник ефективності регіональної підприємницької діяльності; k_{II} – коефіцієнт нормування для інтегрального показника ефективності регіональної підприємницької діяльності; P_I – не нормований інтегральний показник ефективності.

$$P_I = \frac{1}{3} \times \left[\alpha_1 \int_0^m \frac{dI_B}{dt} dt + \alpha_2 \int_0^m \frac{dI_E}{dt} dt + \alpha_3 \int_0^m \frac{dI_C}{dt} dt \right],$$

де I_B – інтегральний показник бюджетної ефективності підприємницької діяльності на рівні регіону; I_E – інтегральний показник економічної ефективності підприємницької діяльності на рівні регіону; I_C – інтегральний показник соціальної ефективності підприємницької діяльності на рівні регіону; α_i – ваговий коефіцієнт показника, що позначає його важливість для інтегральної оцінки ефективності ($i = 1,3$).

2. Інтегральний показник бюджетної ефективності підприємницької діяльності на рівні регіону

$$\frac{dI_B}{dt} = k_{IB} \times P_B, \quad (2)$$

де k_{IB} – коефіцієнт нормування для показника бюджетної ефективності; P_B – не нормований показник бюджетної ефективності.

$$P_B = \int_{t_0}^m \frac{dV_{NP}}{dt} dt - \int_{t_0}^m \frac{dV_{GZ}}{dt} dt,$$

де V_{NP} – обсяг податкових платежів господарських структур підприємницької діяльності; V_{GZ} – обсяг державних витрат на підтримку підприємництва.

3. Інтегральний показник економічної ефективності підприємницької діяльності на рівні регіону

$$\frac{dI_E}{dt} = k_{IE} \times P_E, \quad (3)$$

де k_{IE} – коефіцієнт нормування для показника економічної ефективності; P_E – не нормований показник економічної ефективності.

$$P_E = \int_{t_0}^m \frac{dV_P}{dt} dt - \int_{t_0}^m \frac{dV_Z}{dt} dt,$$

де V_P – обсяг продукції, проведеної на підприємствах регіону; V_Z – сума всіх витрат на підприємствах.

4. Інтегральний показник соціальної ефективності підприємницької діяльності на рівні регіону

$$\frac{dI_C}{dt} = \frac{H_{MZ} + H_{ZR}}{2}, \quad (4)$$

де H_{MZ} – частина зайнятих у підприємстві від загальної кількості зайнятих в регіоні; H_{ZR} – рівень безробіття в регіоні.

Апробацію імітаційна модель оцінки розвитку підприємства на рівні регіону було здійснено для аналізу стану малого бізнесу Донецької області. Статистичні вхідні параметри моделі наведено в таблиці, коефіцієнти нормування задаються інтерактивно в ході імітаційних експериментів, що дозволяє ініціалізувати значення змінних моделі.

Таблиця

Параметри імітаційної прогнозу моделі оцінки розвитку малого бізнесу Донецької області

Найменування показника	Значення показника
<i>Статистична інформація</i>	
Обсяг реалізованої продукції, виконаних робіт, наданих послуг на малих підприємствах Донецької області, млн грн	38077,1
Операційні витрати з реалізованої продукції (робіт, послуг), млн грн	38389,3
Вартість основних фондів малого підприємства, млн грн	20384,3
Вартість оборотних коштів малого підприємства, млн грн	35297,5
Капітальні інвестиції малого підприємства, млн грн	3445,5
Середньомісячна заробітна плата найманих працівників, грн	1280,46
Базовий обсяг державних витрат, млн грн	303588,7
Обсяг державних витрат на підтримку малого підприємства, тис. грн	1492,6
Кількість безробітних у Донецькій області, тис. осіб	182,9
Частина населення, зайнятого в малому бізнесі, від загальної кількості зайнятих у регіоні, %	16,7
Загальна чисельність населення регіону, осіб	4433011
Загальна чисельність зайнятого населення регіону, тис. осіб	1983,7
<i>Ініціалізація параметрів імітаційної моделі</i>	
Коефіцієнт нормування для показника бюджетної ефективності	$k_{IB} = 1/418$
Коефіцієнт нормування для показника економічної ефективності	$k_{IE} = 1/5189$
Коефіцієнт нормування для інтегрального показника ефективності	$k_{II} = 1/4694$
Ваговий коефіцієнт показника бюджетної ефективності	$\alpha_1 = 0,7$
Ваговий коефіцієнт показника економічної ефективності	$\alpha_2 = 0,3$
Ваговий коефіцієнт показника соціальної ефективності	$\alpha_3 = 0,2$

Необхідно відзначити, що даний набір параметрів може змінюватися залежно від конкретних задач та цілей моделювання. Так, при ініціалізації моделі можуть бути змінені вагові коефіцієнти показників бюджетної, економічної та соціальної ефективності. З позиції державного регулювання економіки, найбільшу вагу для визначення ефективності розвитку підприємницької діяльності в регіоні має бюджетна ефективність, у рамках реалізації соціальних реформ – соціальна ефектив-

ність тощо. Вибір вагових коефіцієнтів залежить від цілей державної регіональної політики.

У результаті сценарного моделювання та визначення оптимального співвідношення бюджетної та економічної ефективності регіональної політики розвитку малого бізнесу розроблено інструментарій, що дозволяє визначати оптимальне співвідношення показників ефективності діяльності підприємства та обсягу державних витрат на розвиток підприємств до обсягу податкових

кових надходжень від підприємств, що підтримуються. Змінною управління обрано значення частки базового обсягу державних витрат, яка, згідно із завданнями моделювання, може складати від 25% базового обсягу фінансування, що визначається значенням поточного періоду (прийнято на 2010 рік), до 200%, тобто таку, що вдвічі перевищує поточне значення. Регулювання цього показника дозволило провести імітаційні експерименти та розробити вісім сценаріїв імітаційної моделі.

Використання імітаційної моделі оцінки розвитку малого підприємництва Донецької області дозволило зробити висновок про те, що при зміні базового обсягу державних витрат, який реалізовано за допомогою коефіцієнта посилення та базового значення (коефіцієнт посилення є набором дискретних значень від 0,25 до 2 з кроком 0,25) при збільшенні державних

витрат на підтримку малого підприємництва, відбувається зсув точки рівності державних витрат і податкових надходжень уперед у часі, що говорить про ефективність використання бюджетних коштів.

Найвища ефективність спостерігається при державних витратах, що складають близько 150% від базового обсягу витрат. При подальшому збільшенні державних витрат точка рівності починає рухатися у зворотному напрямі (рис. 3), що говорить про зниження ефективності використання державних коштів з погляду надходження податкових відрахувань та впливу на показник бюджетної ефективності. Чинники, що визначають економічну ефективність, збільшувалися на всьому діапазоні змінної управління після збільшення обсягу державного фінансування, що свідчить про високий економічний потенціал розвитку аналізованих підприємств.

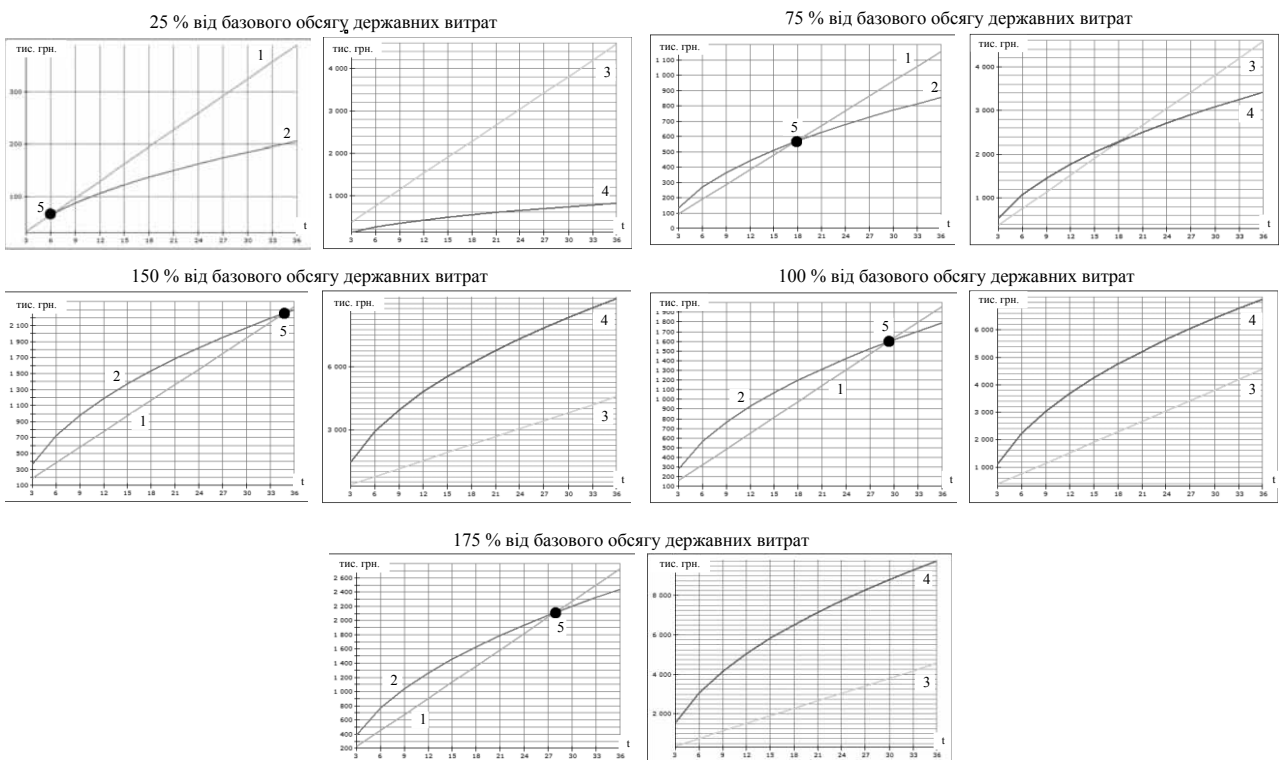

Рис. 3. Співставлення основних показників імітаційної моделі при зміні частки державних витрат від базового обсягу поточного року: 1 – державні витрати; 2 – податкові надходження підприємств; 3 – загальна сума всіх витрат; 4 – обсяг реалізованої продукції; 5 – точка рівності державних витрат і податкових надходжень

Оптимальним сценарієм розвитку регіону з погляду бюджетної ефективності є сценарій, що відповідає коефіцієнту посилення 1,50, який означає використання 150% базового обсягу державних витрат на підтримку малого підприємництва.

Оптимальним сценарієм розвитку регіону з погляду економічної ефективності є сценарій, що відповідає коефіцієнту посилення 1,75, за умови використання 175% базового обсягу державних витрат на підтримку малого підприємництва.

Оптимальним же сценарієм розвитку регіону з погляду соціальної ефективності є сценарій, що відповідає коефіцієнту посилення 2,00, тобто той, при

якому потрібен двократний обсяг державних витрат на підтримку малого підприємництва від базового.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Відповідно до висунутої гіпотези були проведені чисельні експерименти з імітаційною моделлю, у результаті яких були розглянуті різні сценарії розвитку сфери малого підприємництва на регіональному рівні. Аналіз результативності значень показників за даними сценаріями дозволяє визначити найбільш оптимальний варіант реалізації політики соціалізації малого бізнесу та розвитку регіональної економіки з урахуванням встановлених завдань і пріоритетів. Запропонований сценарно-динамічний підхід може бу-

ти використаний для імітаційного моделювання стратегії розвитку старопромислового регіону в цілому та його окремих галузей, і, у першу чергу, вугільної галузі як найбільш дотаційної галузі Донецького регіону. Але це потребує корегування параметрів імітаційної моделі з урахуванням особливостей розвитку підприємництва та виступає метою подальших досліджень у рамках економічної регіональної політики.

Список літератури / References

1. Закон України „Про Державний бюджет України на 2013 рік“ [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 5–6, с. 60. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5515-17>

Law of Ukraine “About the State Budget of Ukraine for the year 2013”, Supreme Council of Ukraine, (2013), No. 5–6, Article 60, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5515-17>

2. Тихомирова А.В. Оценка эффективности управления производством / А.В. Тихомирова. – М.: Экономика, 1984. – 164 с.

Tikhomirova A.V. (1984), *Otsenka effektivnosti upravleniya proizvodstvom* [Evaluation of the Effectiveness of Production Management], Economics, Moscow, Russia.

3. Дубровина Н.А. Оценка эффективности регионального управления / Н.А. Дубровина // Вестник Самарского государственного университета. – 2006. – № 8. – С. 54–59.

Dubrovina, N.A. (2006), “Assessment of the effectiveness of regional management”, *Bulletin of the Samara State University*, no. 8, pp. 54–59.

4. Покропивний С.Ф. Підприємство: стратегія, організація, ефективність / С.Ф. Покропивний, В.М. Колот. – К.: КНЕУ, 1998. – 352 с.

Pokropivny, S.F. and Kolot, V.M. (1998), *Pidpriemnistvo: strategiya, organizatsiya, efektyvnist* [Entrepreneurship: Strategy, Organization, Effectiveness], KNEU, Kyiv, Ukraine.

5. Аніщенко І.В. Оцінка ефективності реалізації та фінансове забезпечення програм розвитку малого бізнесу в регіоні / І.В. Аніщенко, Ю.Б. Пінчук // Економіка та держава. – 2005. – № 10. – С. 29–33.

Anishchenko, I.V. and Pinchuk, Yu.B. (2005), “Assessment of the Effectiveness and finance support of small business development programs in the region”, *Ekonomika ta derzhava*, no. 10, pp. 29–33.

6. Чубарева Л.И. Эффективность поддержки малого бизнеса и критерии ее оценки / Л.И. Чубарева // Экономика промышленности. – 2008. – № 2. – С. 102–111.

Chubareva, L.I. (2008), “Effectiveness of support for small business and its evaluation criteria”, *Ekonomika promyslovosti*, no. 2, pp. 102–111.

Цель. Разработка сценарно-динамической модели управления региональной политикой на основе оценки уровня развития предпринимательской деятельности в регионе, которая позволяет повысить обоснованность соответствующих управленческих решений с учетом бюджетной, экономической и социальной эффективности предпринимательства.

Методика. Методологической основой исследования являются классические положения и фундаментальные труды зарубежных и отечественных ученых, статистические данные, результаты авторских исследований проблем моделирования региональной экономической политики. Используются методы имитационного моделирования, сравнительного анализа, научной абстракции, обобщения научного опыта современных теоретических исследований, системно-комплексный подход.

Результаты. Обосновано, что эффективность развития предпринимательства в рамках региона определяется как результат достижения бюджетной, экономической и социальной эффективности. Предложена сценарно-динамическая модель оценки развития предпринимательства, проведен численный эксперимент, в результате которого получены различные сценарии развития сферы малого бизнеса в Донецкой области. Анализ результативности значенных показателей по сценариям позволил определить наиболее оптимальный вариант реализации политики развития региональной экономики с учетом установленных задач и приоритетов.

Научная новизна. Получил дальнейшее развитие научный подход к обоснованию эффективности развития предпринимательской деятельности в рамках региона за счет использования имитационной сценарно-динамической модели, которая позволяет смоделировать альтернативные варианты развития предпринимательства в зависимости от поставленных целей путем корректировки бюджетной, экономической и социальной эффективности.

Практическая значимость. Разработанная сценарно-динамическая модель является методической основой формирования региональной экономической политики, направленной на развитие предпринимательства. Имитационный механизм определения нормативных параметров бюджетной, экономической и социальной эффективности позволяет сформировать различные сценарии развития региона и принимать экономически обоснованные управленческие решения.

Ключевые слова: региональная политика, развитие предпринимательства, эффективность развития, сценарно-динамическая модель, имитационное моделирование

Purpose. To develop the scenario-dynamic model of regional policy based on the results of assessment of the the level of entrepreneurial activity in the region, which can improve the validity of the relevant management decisions based on fiscal, economic and social performance of business.

Methodology. The methodological ground of the research is the classic position and the fundamental works of foreign and domestic scholars, statistics, results of our own research modeling of regional economic policy. Method of simulation, comparative analysis of abstraction, and generalization of scientific experience of modern theoretical researches, systematic and comprehensive approach has been applied in the study.

Findings. We have proved that the efficiency of business development within the region is defined as the fiscal, economic and social efficiency achievement. We have proposed the scenario-dynamic pricing model of enterprise development, and have carried out the numerical experiment which resulted into various scenarios of small business development in the Donetsk region. Analysis of the performance indicator values under scenarios allowed us to determine the best option for implementation of the regional economy development policies with due consideration of the objectives and priorities.

Originality. We have provided the further development for scientific approach to study the effectiveness of business development within the region through the use of scenario-dynamic simulation model that allows us to simu-

late alternative business development, depending on the goals by affecting fiscal, economic and social efficiency.

Practical value. The designed scenario-dynamic model is methodological basis for formation of regional economic policy focused on business development. The imitating mechanism of determining the standard parameters of fiscal, economic and social efficiency allows us to develop various scenarios for the development of the region and to make economically reasonable management decisions.

Keywords: *regional policy, business development, development effectiveness, scenario-dynamical model simulation*

Рекомендовано до публікації докт. екон. наук Р.М. Лепюю. Дата надходження рукопису 31.01.13.

УДК 330.341.1

А.Д. Гусейнова, канд. екон. наук, доц.

Центр Научных Инноваций Национальной Академии Наук Азербайджана, г. Баку, Азербайджан, e-mail: eim09@rambler.ru

НАУЧНЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ

A.D. Guseynova, Cand. Sci. (Econ.), Associate Professor

Center of Scientific Innovations of National Academy of Sciences of Azerbaijan, Baku, Azerbaijan, e-mail: eim09@rambler.ru

SCIENTIFIC ORGANIZATIONS IN THE CONDITIONS OF FORMATION OF INNOVATIVE ECONOMY

По статистическим показателям невозможно определить „инновационную активность“ научных организаций. Сегодня отсутствует системная информация о стратегиях и перспективах развития научных организаций как субъектов научно-исследовательской и инновационной деятельности. В таких условиях повышается актуальность социологических исследований.

Цель. На основе результатов социологического мониторинга с привлечением статистических данных провести анализ влияния различных групп факторов на научные организации. Кроме того, – получить систематизированное представление о проблемах и процессах, характеризующих научно-исследовательскую и инновационную деятельность, экономические и социальные аспекты работы научных организаций.

Методика. Использовались законодательные материалы Азербайджана, зарубежных стран и международных организаций (ООН, ЕС, ОЭСР, АТЭС, статкомитета СНГ и др.). Методологической основой реализации поставленных задач стала разработанная система индикаторов, позволяющая оценить различные аспекты деятельности научных организаций Азербайджана. Система индикаторов нашла отражение в методическом инструментарии в виде формализованной анкеты.

Результаты. Полученные результаты исследования направлены на развитие методов и механизмов управления инновационной деятельностью научно-исследовательской организации посредством целенаправленного формирования и эффективного использования их инновационного потенциала.

Научная новизна. Разработана методика оценки эффективности использования инновационного потенциала научно-исследовательской организации, позволяющая в процессе управления определить комплекс мер для повышения уровня ее инновационной деятельности.

Практическая значимость. Практическая значимость исследования состоит в разработке конкретных методов и механизмов, использование которых позволяет повысить эффективность производственно-хозяйственной деятельности научно-исследовательской организации.

Ключевые слова: *научные организации, инновации, социологический опрос, научная деятельность, критерии оценки, механизмы управления, инновационный потенциал*

Постановка проблемы. Опыт развития передовых в экономическом отношении стран и сложивша-

яся экономическая ситуация в Азербайджане показывают, что важнейшим фактором, обеспечивающим высокий долгосрочный стратегический потенциал национальных экономик и отдельных хозяйствую-